

17. Demirgъz-Kunt A. Banking on the principles: Compliance with Basel Core Principles and bank soundness / A. Demirgъz-Kunt, E. Detragiache, T. Tressel // Journal of Financial Intermediation. – 2008. – Vol. 17. – №. 4. – P. 511–542.
18. Barth J. R. Bank regulation and supervision: what works best? / J. R. Barth, Jr G. Caprio, R. Levine // Journal of Financial intermediation. – 2004. – Vol. 13. – №. 2. – P. 205–248.
19. The fundamental principles of financial regulation / M. Brunnermeier, A. Crocket, C. Goodhart, M. Hellwig, A. D. Persaud, H. Shin. – ICMB, 2009. – 68 p.

Погореленко Н. П.

Харьковский институт банковского дела
Университета банковского дела Национального банка Украины

Гойхман М. И.

Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития
Национальной академии наук Украины

ПРИНЦИПЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ

Резюме

Определена важность рассмотрения принципов государственного регулирования банковской системы. Раскрыта структурированность совокупности внедренных принципов для определения государственного регулирования банковской системы.

Ключевые слова: нормативы, регулирование, принципы, государственное управления, банковская система, финансовый рынок, национальная экономика.

Pogorelenko N. P.

Kharkov Institute of Banking
University of Banking of the National Bank of Ukraine

Goihman M. I.

Research Center for Industrial Problems of Development
National Academy of Sciences of Ukraine

PRINCIPLES OF STATE REGULATION BANKING SYSTEM

Summary

Identified the importance of considering the principles of state regulation of the banking system. Discloses a structured set of principles for the determination of embedded controls on the banking system.

Key words: standards, regulations, guidelines, public administration, banking system, financial markets, the national economy.

УДК 336.1

Табенська Ю. В.

Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

**ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ВНУТРІШНЬОГО
ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ МИТНИХ ОРГАНІВ**

Досліджено підходи щодо ідентифікації ризиків внутрішнього контролю митних органів, засади формування системи внутрішнього фінансового контролю центральних органів виконавчої влади.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, внутрішній контроль, аудит ефективності використання бюджетних коштів.

Постановка проблеми. Державний фінансовий контроль є ключовою функцією управління державними фінансами, за допомогою якої забезпечується функціонування фінансової системи. Ускладнення економічних процесів і наслідки світової фінансової кризи викликають необхідність пошуку нових підходів до здійснення фінансового контролю. На сьогодні фахівцями і практиками визнано, що існує необхідність розвитку системи державного фінансового контролю з огляду на об'єктивну потребу створення відповідної протитаги існуючим загрозам у фінансовій системі, зокрема щодо зменшення обсягів та кількості бюджетно-фінансових зловживань та злочинів;

покращення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів; забезпечення надходжень до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів; посилення відповідальності учасників бюджетного процесу та ін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі останніми науковими розробками авторів І. Стефанюка, І. Дрозд, О. Лебедева, С. Бардаш, О. Репетько, І. Басанцова, С. Булгакової, В. Шевчука, О. Барановського, О. Чечуліної приділяється значна увага розвитку державного внутрішнього фінансового контролю у централізованій формі (виконуваний Державною фінансовою інспекцією) та децентралізованій формі (у вигляді

внутрішнього контролю та аудиту, здійснюваного центральними органами виконавчої влади).

Такий підхід продовжує сучасні європейські дослідження, викладені перш за все в роботі Роберта де Кьонінга, інших зарубіжних науковців, які, вирішуючи питання дублювання функцій контролюючих органів, підвищення їх незалежності, дійшли до висновку щодо необхідності посилення в органах державної влади саме внутрішнього контролю.

Теоретичне обґрунтування місця і значення, ефективного поєднання форм та видів контролю в ринковій економіці вперше надав у своїй монографії В.О. Шевчук. Запропонувавши парадигму контролю господарських систем в суспільстві з перехідною економікою, він довів існування зворотних зв'язків під час здійснення контрольних дій в системі контролю.

Дрозд І.К., продовжуючи вивчення функціонування систем контролю в ринковій економіці, розвинула теорію методології ідентифікації ризику та антикризової стратегії внутрішнього контролю, заснованої на реалізації концепції COSO, а також особливості контролю місцевих органів влади з використанням аудиту ефективності бюджетів та державних програм.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Погоджуючись з висновками І.М. Дрозд і М.В. Гуцько щодо необхідності зміни пріоритетів державного контролю, поглибимо напрямком контролю за ефективним та раціональним використанням бюджетних коштів із застосуванням аудиту ефективності. І.Б. Стефанюк надає ґрунтовне пояснення поняття аудиту ефективності з точки зору його особливості як нової форми контролю, яка не знайшла свого широкого застосування під час внутрішнього контролю у вітчизняній практиці.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є теоретичне обґрунтування необхідності запровадження контрольних процедур європейського зразка з урахуванням процедури ідентифікації ризиків під час митного оформлення як елемент методичного інструментарію аудиту ефективності.

Виклад основного матеріалу. Проголошення державного суверенітету і незалежності України обумовило нагальну потребу в забезпеченні належного захисту економічних інтересів української держави.

Указом Президента України від 11 грудня 1991 р. «Про утворення Державного митного комітету України» створено центральний орган державного управління у галузі митної справи – Державний митний комітет України. Основним завданням Держмиткому було визначено забезпечення захисту економічної безпеки України, додержання законодавства про митну справу, здійснення митного контролю та оформлення.

Відповідно до Указу Президента України від 29 листопада 1996 р. «Про Державну митну службу України» здійснено кардинальну реорганізацію структури митної системи України, змінено принципи її побудови та управління з територіального на регіональний. На базі ліквідованого Державного митного комітету України утворено Державну митну службу України як центральний орган виконавчої влади, діяльністю якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Держмитслужба України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сфері державної митної справи. Митні органи мають права і несуть

обов'язки податкових органів із стягнення податків і зборів під час переміщення товарів через митний кордон.

У 2002 р. Верховною Радою України прийнято Митний кодекс, який закріпив в національному законодавстві основні положення ряду міжнародних конвенцій та угод з питань митної справи та митного контролю. Затвердження нової редакції Митного кодексу від 13.03.2012 № 4495-VI наблизило Україну в частині виконання повноважень митної служби до світових стандартів та норм, відповідно до яких прописані і контрольні функції в сфері державних фінансів. Призначенням митної служби України засвідчує належність більшості з них до сфери фінансового контролю. Проте специфіка об'єктів, щодо яких здійснюється контроль, таких як зовнішньоекономічна діяльність, товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон, митні платежі, зобов'язання, передбачених міжнародними договорами та ін. потребує налагодження системи внутрішнього контролю, яка спільно з діяльністю підрозділу внутрішнього аудиту забезпечувала б виконання мети діяльності митних органів.

Дії Департаменту митної справи Міністерства доходів і зборів України відповідно до покладених на неї завдань митного контролю полягають в:

- організації та контролі діяльності митних органів;
- забезпеченні своєчасного і повного внесення до державного бюджету коштів від податків, зборів (обов'язкових платежів), справляння яких згідно із законодавством покладено на митні органи;
- організації та контролі відповідно до законодавства проведення митними органами дізнання у справах про контрабанду;
- здійсненні в межах своєї компетенції державної політики у сфері охорони державної таємниці, контроль за забезпеченням охорони державної таємниці у системі митних органів України.

Якщо у попередній редакції Митного кодексу України у окремому розділі було визначено поняття, організацію, процедури митного контролю, то у чинній нормі такі контрольні повноваження розглянуті відповідно до певних підконтрольних об'єктів, яким присвячено кожний розділ кодексу та у окремому розділі XI «Митний контроль». Митному контролю підлягають всі товари і транспортні засоби, що переміщуються через митний кордон України. Визначено форми митного контролю, такі як перевірка документів та відомостей, митний огляд, облік товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, усне опитування громадян та посадових осіб підприємств, перевірка системами звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати податків і зборів, які відповідно до законів справляються при цьому, огляд території та приміщень, де знаходяться товари, що підлягають митному контролю.

Визнанням зрослого авторитету митних органів стало обрання її у 1997 р. до складу Фінансового комітету Всесвітньої митної організації, а у 1998 р. – до складу Політичної комісії цієї організації.

17 травня 2002 р. Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (Женевська конвенція), що сприяло спрощенню митних процедур.

Пріоритетними напрямками вдосконалення контрольних дій із забезпечення повноти справляння податків є впровадження заходів з посилення контролю за правильністю визначення митної вартості, класифікації та країни походження товару. Загальні підходи до такої оцінки також визначені Митним кодексом (Розділ III).

В Україні створено систему державних органів, які наділені відповідними повноваженнями щодо здійснення заходів стосовно перевірки дотримання валютного законодавства. Валютний контроль, що здійснюється митними органами – це побудована на основі митних органів держави система контролю за валютними операціями, що здійснюються резидентами та нерезидентами у зв'язку з їх зовнішньоекономічною діяльністю.

Для покращення роботи щодо контролю за експортними операціями спільно з Державною податковою службою України запроваджено Порядок взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Указом Президента України від 24.12.12 р. № 726/2012 утворено Міністерство доходів і зборів України шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України. Після реорганізації обидва відомства працюють у звичному режимі.

Зупинимось більш детально на спільній роботі цих двох контрольних органів, які спільно вирішують питання наповнення фінансовими ресурсами доходної частини бюджету через вдосконалення державного контролю за здійсненням експортних операцій з окремими видами товарів, профілактики порушень митного та податкового законодавства при здійсненні таких операцій, недопущення нанесення збитків державі шляхом застосування фіктивних та сумнівних експортних операцій з метою безпідставного відшкодування з державного бюджету податку на додану вартість при експорті товарів.

Так, відповідно до Порядку взаємодії митних і податкових органів при здійсненні державного контролю за експортом окремих видів товарів суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності організована інформаційна взаємодія щодо експортних операцій з окремими видами товарів та проведення спільних заходів за конкретною експортною операцією. При цьому враховуються критерії ризику, які впливають на обсяг, зміст та кількість контрольних дій, які застосовуються при митному огляді товарів. Компоненти системи внутрішнього контролю ідентифікація, оцінка ризиків та способи реагування на системи/ризик управління ризиками у кожному центральному органі виконавчої влади формуються індивідуально, враховуючи специфіку основних процесів такого органу влади. Імплементация сучасних елементів контролю здійснена з метою підвищення ефективності роботи митних органів за рахунок упровадження методів управління ризиками, у тому числі аналізу ризиків із використанням інформаційних технологій.

Згідно з Порядком здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками в митних органах розроблено єдиний підхід до здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів

з управління ризиками в митних органах нашої держави в системі внутрішнього контролю. Урахування особливостей управління та структури митної служби відобразилося у методичних підходах розрахунку профілю ризику, як сукупності відомостей про області, індикаторів ризику та заходів, необхідні для запобігання або мінімізації ризиків, в якому було виокремлено регіональний профіль ризику, який наповнюється митницями і застосовується в кожній митниці у межах визначених нею значень індикаторів ризику. Для застосування в системі внутрішнього контролю використовують кількісні параметри ступеня ризику та центральний профіль ризику, який наповнюється структурним підрозділом Департаменту митної справи Міністерства доходів і зборів України чи спеціалізованим митним органом в межах компетенції і застосовується у всіх митницях.

Аналіз, виявлення та оцінка ризиків, розроблення і реалізація практичних заходів з управління ризиками, аналіз результатів та коригування вжитих заходів здійснюються митними органами та їх структурними підрозділами в межах компетенції, зокрема підрозділами, які здійснюють або організують, координують здійснення:

- митного контролю та виконання митних формальностей;
- перевірки правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД;
- перевірки правильності визначення країни походження товарів;
- перевірки правильності визначення митної вартості товарів;
- справляння митних платежів, контролю правильності обчислення, своєчасності та повноти їх сплати;
- застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України;
- заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки;
- контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;
- сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності;
- запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил;
- контролю діяльності підприємств, які надають послуги з декларування товарів, перевезення та зберігання товарів, що переміщуються через митний кордон України чи перебувають під митним контролем, та здійснюють інші операції з такими товарами;
- контролю за доставкою зазначених товарів до митного органу призначення;
- документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи;
- аналізу та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю;

• ведення митної статистики та обміну даними митної статистики з митними органами інших країн.

Митні та податкові органи взаємодіють у питаннях пов'язаних із вексельною формою сплати ПДВ на імпортовані товари, ввезенням товарів у статутні фонди підприємств з іноземними інвестиціями, ввезенням (вивезенням) товарів у режимі переробки на митній території України за межами митної території України, поданням інформації з бази ризиків про діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, іншими випадками передбаченими чинним законодавством України.

Форми взаємодії митних та податкових органів, під час яких реалізуються контрольні повноваження відповідно до цілей діяльності центрального органу виконавчої влади передбачають:

– обмін інформацією, яка становить взаємний інтерес, про обсяги експортно-імпортних операцій, джерела придбання товарів, іншою інформацією щодо діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;

– створення спільних робочих груп для відпрацювання конкретних фактів пов'язаних з незаконним обігом товарів, завищенням (заниженням) вартості товарів при їх ввезенні (вивезенні) на митну територію України, безпідставним застосуванням пільг із сплати податків при імпорті та експорті товарів. Здійснення контролю по імпортованим товарам, митне оформлення яких здійснюється із застосуванням податкового векселя.

– планування та проведення спільних чергових та позачергових перевірок суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

– аналіз умов і причин, що сприяють порушенню законодавства, внесення пропозицій щодо їх усунення до відповідних міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

– здійснення заходів з погашення податкового боргу платників податків.

Державна митна політика є одним із важливіших засобів регулювання зовнішньоекономічної діяльності й покликана захищати національні інтереси та забезпечувати стабільність у формуванні надходжень до бюджету. Для цього встановлено систему митних органів, яку складають спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи; регіональні митниці та митниці.

Незважаючи на позитивні зрушення, які відбулися у митно-тарифному регулюванні після вступу України до Світової організації торгівлі, запровадженні нових сучасних норм Митного кодексу, спрямованих на спрощення митних процедур та посилення митного контролю, діяльність Департаменту митної справи Міністерства доходів і зборів України потребує реформування щодо запровадження дієвого внутрішнього контролю відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України № 1001. Внутрішній контроль, побудований на засадах європейських норм та концепції COSO II здатні, за оцінками експертів та кращої світової практики оперативно реагувати на неправильне застосування митних норм, протистояти як явищам нецільового та неефективного управління.

Висновки і пропозиції. Таким чином, за результатами проведеного дослідження встановлено фактори, які впливають на дієвість функціонування механізму внутрішнього контролю у системі органів центральної виконавчої влади, що дало змогу окреслити сукупність завдань, які потребують вирішення.

З огляду на зазначене, важливим є вдосконалення методологічних засад державного фінансового контролю, посилення рівня координації органів контролю, розширення внутрішніх комунікаційних каналів використання та обміну інформацією, впровадження сучасних інформаційних технологій, формування системи управління якістю, вдосконалення інструментарію та показників ефективності та результативності фінансового контролю.

Система державного фінансового контролю постійно вдосконалюється та адаптується до структурних перетворень економіки. Водночас важливим є подальший розвиток інституційних засад аудиту ефективності в центральних органах виконавчої влади, покращення рівня фінансового забезпечення функціонування системи внутрішнього та зовнішнього контролю, проведення підвищення кваліфікації та якісної підготовки кадрів для органів фінансового контролю, вдосконалення моніторингу діяльності контролюючих органів для оцінки її результатів та вжиття відповідних заходів.

Необхідним є підвищення дієвості превентивного контролю з метою попередження бюджетних правопорушень в процесі виконання державного та місцевих бюджетів.

Список літератури:

1. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 4 жовтня 2011р. № 1247. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1219-11>.
2. Порядок утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету міністрів України від 28 вересня 2011р. № 1001. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF>.
3. Про схвалення Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2005 р. № 158-р. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0417506-08>.
4. Внутрішній контроль та аудит у секторі державного управління України та європейський досвід [Текст] / П.П. Андреев, Л.В. Гізатуліна, І.К. Дрозд, та ін. – К. : Кафедра, 2011. – 120 с.

Табенская Ю. В.

Черновицкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

ИДЕНТИФИКАЦИЯ РИСКОВ КАК ЭЛЕМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО ВНУТРЕННЕГО ФИНАНСОВОГО КОНТРОЛЯ ТАМОЖЕННЫХ ОРГАНОВ

Резюме

Исследованы подходы к идентификации рисков внутреннего контроля таможенных органов, основы формирования системы внутреннего финансового контроля центральных органов исполнительной власти.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, внутренний контроль, аудит эффективности использования бюджетных средств.

Tabenska J. V.

Chernivtsi Trade and Economics Institute
Kyiv National Trade and Economic University

THE HAZARDS' IDENTIFICATION AS A PART OF STATE INTERNAL FINANCIAL CONTROL OF CUSTOM SERVICES

Summary

Improved approaches to systematization of functions of internal control and audit of customs authorities, methodological principles of formation of the system of internal financial control central authorities.

Key words: state financial control, internal control, audit efficiency of budgetary funds.

УДК 336.144(072)

Титарчук І. М.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ БЮДЖЕТНОГО ПЛАНУВАННЯ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена обґрунтуванню напрямів удосконалення бюджетного планування. Досліджено сучасний механізм бюджетного планування в Україні, виокремлено основні проблемні питання у цій сфері. Запропоновано шляхи оптимізації бюджетних процесів шляхом модернізації бюджетного планування.

Ключові слова: бюджет, модернізація, бюджетне планування, бюджетний процес, концепція реформування місцевого самоврядування.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасних умовах економічного розвитку, що характеризується обмеженістю фінансових ресурсів, які держава здатна спрямувати на економічне зростання, особливої актуальності набувають питання вдосконалення процесу бюджетного планування та програмно-цільового методу формування бюджету. Модернізація бюджетного планування дозволить посилити важелі бюджетної політики як інструмента підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематикою даного питання займалися такі зарубіжні вчені: Дж.М. Кейнс, А.В. Паретто, П. Самуельсон, Дж. Стігліц, В. Танзі; серед українських вчених слід відмітити наукові роботи В. Андрущенко, О. Василика, І. Луніної, О. Молдован, В. Опаріна, Ю. Пасічника, А. Соколовської, В. Федосова, І. Чугунова та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас обмеженість бюджетних ресурсів та їх неефективне витрачання, збільшення касового розриву між надходженням та використанням фінансових ресурсів держави, невиконання завдань бюджетної реформи актуалізують необхідність удосконалення бюджетного процесу з використанням новітніх інформаційних та інших технологій.

З огляду на це, мета даної статті полягає у висвітленні сучасних методів бюджетного планування та обґрунтування можливих шляхів модернізації бюджетного процесу та загальної оптимізації фінансових потоків бюджету.

Виклад основного матеріалу. Зараз термін модернізація використовується практично у всіх областях діяльності людини, означаючи удосконалення, поліпшення якогось процесу, сфери діяльності і т.д. Суть модернізації – оновлення або створення нових інституцій, що формують умови для перетворення міжлюдських стосунків у сфері політичних, правових, економічних, суспільних відносин на сучасних засадах визнання принципів демократії, верховенства права та прав людини, ринкової економіки, соціальної держави, усталених міжнародних норм співіснування країн. В сфері бюджетотворення під модернізацією розуміють проведення прикладних досліджень задля оновлення засобів, що використовуються в бюджетному процесі, на основі найсучасніших технологій, що супроводжується проникненням новітніх розробок науки та техніки у бюджетну сферу.

Сутність бюджетного планування полягає у централізованому розподілі і перерозподілі у процесі складання і виконання бюджету сукупного суспільного продукту і НД по всіх ланках бюджетної системи і по всіх видах фінансових планів на